

12.11.2021

Dno 159/010/2021
DARK 21/010/156

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Viite: Asiantuntijalausuntopyyntö 11.11.2021

Kelan asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laiksi opintotukilain muuttamisesta HE 214/2021 vp

Pyydettyä lausuntonaan Kansaneläkelaitos esittää kunnioittaen seuraavaa.

Kela kannattaa ehdotusta korottaa opintotuen saajan omien tulojen tulo rajoja ja tulovalvonnan takaisinperinnän eurorajoja.

Tulo rajojen ja eurorajojen tasokorotus on tarpeellinen. Nykyinen vuosituloihin perustuva tarveharkinta otettiin käyttöön vuonna 1998. Tulorajoja on korotettu ainoastaan vuonna 2008, minkä jälkeen niihin on vuodesta 2018 alkaen tehty indeksikorotukset kahden vuoden välein.

Jos tulorajoihin olisi tehty ansiotasoindeksin muutoksen mukaiset korotukset vuodesta 1998 alkaen, yhdeksän opintotukikuukauden vuosituloraja olisi nyt noin 17 200 euroa. Voimassa oleva tuloraja on 12 498 euroa. Hallituksen esityksen mukaisen 25 prosentin tasokorotuksen jälkeen se olisi 15 630 euroa.

Hallituksen esityksen mukaan tulorajojen ja eurorajojen tasokorotus olisi määräaikainen niin, että korotettuja rajoja käytettäisiin vain vuodelle 2022 myönnettyyn opintotukeen. Yhden vuoden määräaika on Kelan mielestä ongelmallinen seuraavista syistä:

Esitetty 25 prosentin tasokorotus olisi huomattava muutos opiskelijan tulorajoissa. Yhdeksän opintotukikuukauden vuosituloraja korottuisi nykyisestä 12 498 eurosta 15 630 euroon. Tasokorotuksen yhden vuoden määräajan jälkeen vuosituloraja pienentyisi 13 014 euroon. Kuukausituloina tämä tarkoittaisi, että opiskelijalla voisi olla vuosituloja

- keskimäärin 1 300 euroa kuukaudessa vuonna 2022 ja
- keskimäärin 1 085 euroa kuukaudessa vuonna 2023.

Näin merkittävä tulorajojen pienentyminen aiheuttaisi väistämättä suuren määrän epähuomiossa tapahtuvia tulorajojen ylityksiä ja siten myös opintotuen takaisinperintöjä. Näin tapahtuisi siitäkin huolimatta, että Kela laajasti ja korostetusti tiedottaisi tulorajojen muutoksen määräaikaisuudesta.

Voimassa olevan säännöksen mukaan opintotuen tulorajoja ja takaisinperinnän euro-
rajoja korotetaan kahden vuoden välein ansiokehityksen mukaisesti. Hallituksen esi-
tyksen mukaan tulorajoihin tehtäisiin tasokorotus vuonna 2022, vuoden 2022 indeksi-
korotus tehtäisiin vasta vuonna 2023 ja voimassa olevan säännöksen mukainen kah-
den vuoden indeksitarkistus tehtäisiin vuonna 2024.

Vuosittain tehtävät tulo- ja eurorajojen muutokset eivät ole tarkoituksenmukaisia. Ne
ovat hämmentäviä opiskelijoille ja ne lisäävät työmäärä Kelassa. Järjestelmämuutos-
ten lisäksi ne ovat erityisen haasteellisia asiakasviestinnälle.

Jos tulo- ja eurorajojen tasokorotuksen voimassaoloaika on vain yksi vuosi, sen vaiku-
tuksia opiskelijoiden toimeentuloon, työllisyyteen ja opinnoissa edistymiseen ei voida
selvittää ennen määräaikaisuuden päättymistä. Esityksen mukaisessa ratkaisussa
myös kustannusvaikutusten selvittäminen on hankalaa, koska opintotuen yhden vuo-
den tulovalvonnan kustannusvaikutukset jakaantuvat useammalle vuodelle. Jos tulo-
valvonnan rajoihin tehdään tasokorotus vuodelle 2022,

- se suurentaa opintotukimenoja ja pienentää asumistukimenoja vuonna 2022,
- se pienentää opintotuen vapaaehtoisten palautusten määrää vuonna 2023 ja
- se pienentää takaisin perittävien opintotukien määrää vuonna 2024.

Edellä mainituilla perusteilla Kela esittää harkittavaksi, että hallituksen esityksen mu-
kainen opintotuen saajan omien tulorajojen ja tulovalvonnan takaisinperinnän eurora-
jojen korotus toteutettaisiin pysyvänä tai vaihtoehtoisesti niin, että tasokorotus tehtäi-
siin kahden vuoden määräajaksi, jotta sen vaikutusten arviointi olisi mahdollista ennen
määräaikaisuuden päättymistä.

Osaamiskeskuksen päällikkö

Heli Hänninen

Vastaava suunnittelija

Ilpo Lahtinen